

**Фаріон Н. О., асистент, Бугас В. В., к. е. н., проф.
КНУТД**

ЗАРУБІЖНИЙ І ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ КОРПОРАЦІЯМИ

Корпоративний менеджмент на сучасному етапі розвитку України стає все більш актуальним. Складна економічна ситуація в Україні викликає до життя необхідність запозичення прогресивного зарубіжного як теоретичного так і практичного досвіду корпоративного управління, з'ясування причин невдач корпоративного менеджменту в Україні і визначення способів подолання їх.

Для того, щоб виявити основні напрямки вдосконалення української системи корпоративного управління необхідно узагальнити вітчизняний і зарубіжний досвід корпоративного управління. Впровадження прогресивного зарубіжного досвіду можливе в таких напрямках як підвищення економічної ефективності українських корпорацій в умовах нестабільної економіки; формування корпоративної стратегії і корпоративної культури; напрацювання процедур прийняття рішень в корпорації для досягнення гармонії інтересів всіх груп акціонерів; набуття рис, характерних зарубіжним корпораціям – лідерам.

Очевидним є те, що докорінне поліпшення корпоративного управління має базуватися на всебічному врахуванні вітчизняного та зарубіжного досвіду. Загальновизнаними міжнародними принципами корпоративного управління є наступні [3]:

- структура корпоративного управління повинна забезпечувати захист прав акціонерів, виступати основним методом попереднього врегулювання і вирішення конфліктів між менеджерами і власниками компанії;

- кодекси принципів, що регламентують взаємовідносини з акціонерами, повинні носити обов'язковий характер;

- режим корпоративного управління має забезпечувати рівне ставлення до всіх груп акціонерів, включаючи дрібних та іноземних акціонерів, забезпечувати кожному з них однаково ефективний захист у випадку порушення їх прав;

- методика голосування (технології, підрахунок голосів) повинна реалізувати активну участь акціонерів у діяльності корпорації;

- корпоративне управління має забезпечувати інформаційну відкритість компанії, своєчасне і повне розкриття інформації стосовно усіх істотних питань фінансово-господарської діяльності корпорації;

- структура корпоративного управління повинна забезпечувати ефективне виконання управліннями своїх функцій, а також підзвітність членів ради директорів і менеджменту корпорації акціонерам.

- нагляд, який забезпечує як можливість аналізу радою директорів ефективності діяльності менеджерів, так і аналогічну можливість інвесторів здійснювати нагляд за діяльністю правління;

Все вище наведене зводиться до чотирьох ключових принципів ефективного корпоративного управління [3]:

1. Чесність: інвестори повинні бути впевнені, що їх власність належним чином захищена.

2. Прозорість: підприємства мають своєчасно розкривати достовірну і повну інформацію про своє фінансове становище.

3. Підзвітність: менеджери підприємства є підзвітні власникам або призначеним ними аудиторам.

4. Відповідальність: підприємства мають дотримуватись законів і етичних норм суспільства.

Сьогодні особливо гостро постала проблема вироблення системи взаємовідносин між управліннями компанії та їх власниками (акціонерами), а також іншими зацікавленими сторонами (кредитори, органи влади, службовці компанії, партнери компанії), яка спрямована на забезпечення ефективної діяльності компанії, а також на захист інтересів власників та інших зацікавлених сторін. Така система називається системою корпоративного управління.

Система корпоративного управління являє собою організаційну модель, за допомогою якої підприємство представляє і захищає інтереси своїх інвесторів.

Основною метою ефективного корпоративного управління є підвищення довіри потенційних інвесторів до механізмів залучення інвестицій в компанії. Основною умовою досягнення вищезазначеної мети є повний облік, аналіз і забезпечення оптимального поєднання і задоволення інтересів суб'єктів економічних відносин.

Дослідження зарубіжних авторів показують, що зростає число інвесторів, які розглядають ефективне корпоративне управління як конкурентну перевагу в бізнесі. Дослідження, які проводилися у різних країнах світу, доводили, що при рівних виробничих, фінансових та інших базових показників компанії з гарною системою корпоративного управління коштують набагато дорожче. Понад 80% інвесторів заявили про свою готовність платити вищу ціну за акції компаній із належною системою корпоративного управління, яка забезпечує дотримання їх інтересів. І чим більш нестабільним є загальний стан економічного середовища, тим більшим буде розмір «премії за ефективність системи корпоративного управління». Грамотна система корпоративного управління дозволяє не тільки краще використовувати можливості наявних акціонерів і надані ними ресурси, але й залучати нових інвесторів [1].

Результати цих досліджень є вельми актуальними для українських компаній, для яких навіть незначне покращення корпоративного управління може значно відбитися на фінансових показниках діяльності компанії.

Основними джерелами проблем, що існують у корпоративному секторі економіки України залишаються недосконалість корпоративного управління, законодавча незахищеність прав акціонерів і формальність існуючих механізмів захисту таких прав (зокрема, через недосконалу судову систему), невідповідність практики корпоративного управління міжнародним та вітчизняним принципам, низький рівень розвитку фондового ринку [4].

Керівники акціонерних товариств вказують на неефективне законодавство як на значну перешкоду для впровадження стандартів кращої практики корпоративного управління. Не менш впливає на корпоративне управління рівень розвитку фондового ринку. Фондовий ринок України на сьогодні недостатньо розвинений, обіг цінних паперів має досить незначні обсяги. Недостатній розвиток фондового ринку є основним стримуючим фактором залучення інвестицій у розвиток вітчизняних акціонерних товариств. АТ обирають основним джерелом інвестицій власний прибуток, а не випуск акцій. Причиною цього є небажання допустити перерозподіл власності.

Станом на початок 2010 р. в Україні більше 2/3 від загальної кількості акціонерних товариств створені у формі ЗАТ, акції якого відповідно до ст. 25 Закону України “Про господарські товариства” не можуть купуватися та продаватися на біржі [2].

Таким чином, основним стримуючим чинником розвитку вітчизняних АТ є політика керівництва АТ, що спрямована на збереження контролю над ними будь-якими засобами і, як результат, небажання використовувати

основну перевагу АТ, яка полягає у можливості об'єднання дрібних капіталів мільйонів громадян через розміщення акцій на ринку для мобілізації значних капіталів та їх подальшого спрямування на розвиток підприємства. Ситуація, що склалася, загрожує залишити без інвестицій АТ, хоча саме ця організаційно-правова форма характерна для більшості промислових підприємств нашої держави [4]. Така ситуація зменшує інвестиційну привабливість АТ України.

Зазначений вище перелік проблем не вичерпує у повній мірі всю їх глибину, які роками накопичувалися в АТ України. Для створення ефективної системи корпоративного управління на підприємстві, необхідно враховувати всі проблемні моменти сьогоденної ситуації в Україні, а також не обійтися без використання передового досвіду та результатів наукових досліджень у даній сфері. Оскільки більшість причин кризи корпоративного управління в Україні має екзогенне походження, тому й покращення ситуації багато в чому залежить від швидкості приведення чинного законодавства України у відповідність до міжнародних стандартів, розвитку фондового ринку, реформування судової системи.

Література:

1. Г. Ю. Штерн. Корпоративне управління: Навч. посібник для студентів спеціальності 7.050 201 „Менеджмент організацій”. – Харків ХНАМГ, 2005. – 243 с.
2. Офіційний Інтернет-сайт Державного комітету статистики України // <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Принципи корпоративного управління України, схвалені рішенням ДКЦПФР від 11.12.2003 №571
4. Шершньова З. Є., Черпак А.Є. Корпоративне управління як основа розвитку ринкової економіки // «Формування ринкової економіки». Збірник наукових праць. - Спец. випуск (присвячений 100-річчю КНЕУ). - Київ: КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2007. – с. 324-358.